

**MU
SIK**
I UPPLAND

Mozart med Zacharias

6 september 2018

Uppsala Kammarorkester

Christian Zacharias, dirigent & piano

Program

Wolfgang Amadeus Mozart
1756-1791

Divertimento D-dur KV 136, *Salzburg-symfoni nr 1*
Allegro
Andante
Presto

W. A. Mozart

Pianokonsert nr 24 c-moll KV 491
Allegro
Larghetto
Allegretto

PAUS

Johannes Brahms
1833-1897

Variationer över ett tema av Joseph Haydn B-dur Op 56a
Koral Sankt Antonius: Andante
I Poco piú animato
II Piú vivace
III Con moto
IV Andante con moto
V Vivace
VI Vivace
VII Grazioso
VIII Presto non troppo
Finale: Andante

Joseph Haydn
1732-1809

Sinfonia nr 74
Vivace assai
Adagio cantabile
Menuetto: Allegretto. Trio
Allegro assai

Konserten beräknas pågå till ca 21.10

Christian Zacharias

Åter gästar världsberömd Christian Zacharias Uppsala Kammarorkester och även denna gång i rollen som både dirigent och pianosolist. Han är känd som en artist med stor musikalisk integritet och briljans, med djup insikt i musik och som en "musikalisk tänkare". Han har hyllats genom ett antal priser genom åren, t ex 2007 Midem Classical Award "Artist of the year", den franska hedersutnämningen "Officier dans l'Ordre des Arts et des Lettres" liksom ett hedersutnämmande i Rumänien för sina insatser inom kultur. 2016 blev Christian Zacharias invald i Kungliga Musikaliska Akademien här i Sverige.

Christian Zacharias var konstnärlig ledare och chefsdirigent för Lausannes Kammarorkester mellan 2000 och 2013, med vilken han spelat in samtliga Mozarts pianokonsalter samt Schumanns symfonier som lovordats mångfaldigt från press och kritiker. Han har ett nära samarbete med St. Paul Chamber Orchestra, Bostonsymfonikerna, Göteborgs Symfoniker, Konzerthausorkester Berlin, Bamberger Symphoniker och Basel Kammarorkester. Från säsongen 2017-18 är han förste gästdirigent hos Orquesta y Coro de la Comunidad de Madrid.

Som pianist har Christian Zacharias gett mängder av solorecitals på prestigefulla musikscener genom åren. Hans konstnärskap finns dokumenterat både i ett stort antal CD men också i diverse filmer.

It is the essence of the music that I am trying to convey. You have to "speak" music, not Swedish, English or German. I want to present music as a language and a means of storytelling. I want to show other people what amazes me, what is hidden beneath the notes.
/Christian Zacharias

Uppsala Kammarorkester

Violin 1

Nils-Erik Sparf, *koncertmästare*
Klara Hellgren
Anders Lagerqvist
Sarah Cross
Joan Faigen
Dag Alin
Anders Inge

Violin 2

Elin Emtell Rubinsztein
Staffan Ebbersten
Catharina Ericsson
Marie-Louise Sjöberg
Gabriele Freese
Christina Gustavsson Hamberg

Viola

Susanne Magnusson
Sofia Hansen
Jörgen Sandlund
Olof Ander
Thomas Ringqvist

Violoncell

Per Nyström
Sara Wijk
Andreas Lavotha
Gunnar Jönsson

Kontrabas

Barbro Lennstam
Sigrid Granit
Roger Bergman

Flöjt

Hanna Gustafsson
Kristina Ålåker
Hannah Törnell Wettermark

Oboe

Maria Bolton
Mary Noden

Klarinett

Lena Jonhäll
Jan-Erik Alm

Fagott

Sven Aarflot
Anders Matell
Viktor Fogelberg

Horn

Fredrik Dickfelt
Lennart Svensson
Staffan Lundén-Welden
Thomas Lindgren

Trumpet

Bengt Fagerström
Paul Hägglöf

Pukor

Christer Ferngren

Slagverk

Magnus Einarsson

”Det är just därför det *blir* en konsert”

Divertimentot i D-dur av **Wolfgang Amadeus Mozart** har även kallats för *Salzburg-symfoni nr 1* och är det första av tre liknande verk som kom till i denna stad 1772. De skiljer sig från övriga Mozart-symfonier genom att vara skrivna för enbart stråkar, och kan även spelas som kvartett. Symfonibeteckningen kan motiveras med att ett divertimento egentligen brukar ha fler satser än som här bara tre, inte minst hos Mozart själv. Tresatsigheten stämmer överens med tidens italienska symfoninorm. Den tonårige tonsättaren var 1772 åter hemma i Salzburg efter årtal av turnerande. 1769 hade han besökt Italien för första gången och snart fått en operabeställning som resulterade i *Mitridate, re di Ponto*, framförd i Milano på annandag jul 1770. Italien framstod som en intressant marknad, kanske kunde man vid ett kommande tillfälle glädja publiken där med några symfonier. De kunde ju kompletteras med blåsarstämmor om man önskade det. Hur som helst är *divertimentot* naturligtvis ett mästerstycke av briljans och klassisk klarhet i liten skala.

1968 inledde det den allra första konserten med Uppsala Kammarorkester, med grundaren Carl Rune Larsson på dirigentpulten i Universitetsaulan.

Kanske är Mozart för många allra mest förknippad med operan, geniet bakom verk som *Figaros bröllop*, *Don Giovanni* eller *Trollflöjten*. Men solokonserten var en genre som han själv drogs till i lika hög grad, och då speciellt pianokonsserter. Han kom att skriva långt fler än någon annan betydande tonsättare, och han hade börjat tidigt. Trumpetaren Andreas Schachtner har berättat att han vid ett besök hos Mozarts far Leopold år 1760 märkte att gossen skrev på en pianokonsert. ”Se så korrekt allt är”, sa den stolte fadern. ”Synd bara att den är så svår att ingen kan spela den”.

”Det är ju just därför som den *blir* en konsert”, inflikade fyraåringen. ”Man måste öva tills man lyckas - så här ska det låta...”. Tyvärr har den konserten inte bevarats.

Den 24 mars 1786 var *Pianokonsert nr 24 i c-moll* färdig, drygt tre veckor efter föregångaren nr 23. Enligt librettisten Lorenzo Da Pontes memoarer komponerades *Figaros bröllop* i sin helhet på bara sex veckor, och var bortsett från uvertyren färdig den 29 april. I så fall skrevs ett av alla tiders största operaverk och två av historiens främsta pianokonsserter på omkring två månader. Nu är Da Ponte inte känd för osviktig exakthet i sina berättelser, men om någon verkligen kunnat snabbskriva så med det resultatet så var det väl Mozart. Enligt en anekdot promenerade Beethoven i Augarten i Wien tillsammans med pianisten J.B. Cramer, medan den 24:e pianokonserten spelades i närheten. Mot slutet av verket stannade Beethoven plötsligt och utropade: ”Cramer, Cramer, vi kommer aldrig att kunna åstadkomma något liknande!” Så rörde han sig igen, nu förtjust svängande av och an till musikens rytm. Det är bara det att historien berättats på nästan samma sätt fast med en annan samtalspartner: Beethovens sekreterare, vän och elev, tonsättaren Ferdinand Ries. ”Åh, käre vän, vi kommer aldrig att få någon idé som denna!”. Så är det med anekdoter, även de musikaliska. Att Beethoven verkligen var djupt imponerad av just detta verk är dock alldeles sant. Mozart antas ha uruppfört konserten den 7 april 1786 vid sin sista konsert på Burgtheater i Wien, där även *Figaros bröllop* fick sin premiär.

Variationer över ett tema av Joseph Haydn har ända sedan uruppförandet i Wien i november 1873 tillhört **Johannes Brahms** mest populära verk. Ett kompositionstekniskt briljant stycke som bygger på en mycket enkel tematisk

urcell, liksom till exempel Bachs Goldbergvariationer eller Beethovens Diabellvariationer. Variationerna blev också en viktig milstolpe i Brahms utveckling, inte minst beträffande hans egen uppfattning om hur det stod till med densamma. Det var det fjärde och sista orkesterverket han skrev innan han äntligen kom över sin "Beethovenskräck". Den förlamande känslan av att inte räcka till vid en jämförelse, en rädsla för att stå i skuggan som Brahms ingalunda var ensam om.

Haydn-variationerna har egentligen inte så mycket med Haydn att göra. 1870 hade musikforskaren Carl Ferdinand Pohl, efter att ha fullbordat sin monumentala Haydn-biografi, visat Brahms ett divertimento i B-dur för blåsare som man vid den tiden tillskrev Joseph Haydn. Brahms fattade starkt tycke för ett tema ur andra satsen, naturligtvis det som vi får höra varieras idag. Numera antas divertimentot vara skrivet av en av Haydns favoritelever, Ignaz Pleyel, som med tiden främst blev berömd som pianofabrikant i Paris. Pleyel - om det nu var han - använde sig av en melodi från Burgenland, ett förbundsland i östra Österrike som gränsar till bland annat Ungern. Då denna melodi varit känd som *Koral: Sankt Antonius* har man idogt försökt ersätta titelns felaktiga koppling till Haydn, men beteckningen *Haydnvariationer* har bitit sig fast ordentligt på de flesta håll.

Brahms komponerade orkestervariationerna bestående av temat, åtta variationer och en storståtlig final, under sin vistelse i Tutzing vid Starnbergsjön utanför München sommaren 1873, en semester vid foten av alperna. När han ändå var igång komponerade han både orkesterversionen och en version för två pianon. Det var den senare som trycktes först - sådana arrangemang var liksom fyrhändigt mäktiga populära, så det var ju den som kunde förväntas dra in mest pengar.

Dags då för **Joseph Haydn** på riktigt och en symfoni man inte hör varje dag. En Haydn-symfoni om dagen vore nog i och för sig nyttigt, och de skulle ju räcka till ständig variation i mer än ett kvartal. Det tidigaste man känner till om Symfoni nr 74 är datumet då den landade hos förlagshuset William Forster i London, den 22 augusti 1781. Kontakten med Forster hade förmedlats av den brittiske ambassadören i Wien, general Jerningham. Det var den första symfonin som Haydn sålde till en engelsk förläggare. Trots att varken orkester- eller kammarmusik var speciellt populärt i England vid denna tid kom Forsters att köpa in över hundra verk av Haydn, vilket fick mycket stor betydelse för tonsättarens fortsatta karriär. De senare framgångarna i London är ju välbekanta. Nr 74 bör ha komponerats någon gång under 1780, och Haydn tycks ha gjort en rad detaljändringar i andra satsen innan han skickade den till London, för den tryckta versionen skiljer sig en del från originalmanuskriptet.

Vid denna tid var det faktiskt inte symfonier som Haydn fokuserade mest på, utan bland annat opera där *La fedeltà premiata* (Troheten belönad) räknas som hans stora mästerverk från perioden. En opera som verkar ha glatt både honom själv och arbetsgivaren furst Nikolaus I Esterházy i lika mån. Ett fragment dyker upp i kraftigt omarbetad form i adagiosatsen. Symfonin är ännu ett exempel på Haydn i högform med karakteristisk elegans, oklanderlig orkestrering och den eviga iderikedomen. Den där dansanta menuetten - hur blir någon så uppfinningsrik? När arbetslivet var över hade Haydn skrivit närmare tusen menuetter!

/Gunnar Lanzky-Otto

Jubileumssäsong

När Uppsala Kammarorkester inleder säsongen 2018-19 är det med firande av sitt 50-årsjubileum!

I Uppsala är 50 år kanske inte så mycket att skryta med, där universitetets orkester och körer räknar flera hundratal år. Men bland landets kammarorkestrar är Uppsala Kammarorkester bland de äldsta och att orkestern nu fyller ett halvt sekel är värt att fira.

Det var tack vare director musices Carl Rune Larsson som orkestern bildades 1968. Han blev orkesterns första ledare och lade ribban högt redan från början både vad gällde program-sättning och svårighetsgrad. Han var en visionär som också förmådde att verkställa de flesta av sina ideer. Han knöt ihop stadens musikliv och Uppsala Kammarorkester samarbetade ofta med Regionmusiken, Akademiska Kapellet och Domkyrkan m fl. Han var också en betydelsefull person i processen med att planera ett "Musikens Hus", och nu står det här på Vaksala Torg sedan 11 år.

/Mona Gunnarsson, orkesterchef

UNT-BILD från 1968 Uppsala Kammarorkesters första konsert i Universitetets aula
(recension på nästa sida)

Musikerna vid den första konserten den 8 december 1968 var:

Violin I: Lucien Savin, Mats Kuoppala, Gunnar Högmark, Ulf Andersson
Ragnar Lindqvist

Violin II: Manfred Pöppel, Roland Thalén, Jörgen Mattson, Sixten Stråhle

Viola: Kurt Lewin, Torsten Engrelus, Anders Liljefors, Lennart Kihlander

Violoncell: Backa Gerd Eriksson, Bo Andersson, Folke Bramme

Kontrabas: Staffan Sjöholm

En stark debut

UPPSALA KAMMARORKESTER heter stadens nya tillskott till musikverksamheten. Den blev kommunalt anslagssäkrad i våras, den startade sitt arbete bara för några månader sedan och på söndagsmiddan stod orkestern färdig för sin debut på hemmaplan. Det skedde visserligen inte i några särskilt konserthögtidliga former utan i gestalten av en gratisutbjuden familjekonsert. Men icke desto mindre blev debuten musikaliskt slagkraftig och övertygande.

ETT HISTORISKT ÖGONBLICK, uttalade sig musiknämndens ordförande professor Åke Malmström i sina hälsningsord till den rätt talrika förmiddagspubliken. Javisst, vi har haft några sådana "historiska ögonblick" under senare år i Uppsala. Orkestrar har startat, men historien har blivit kort eller blek. De har fallit på sitt eget grepp så att säga, de har saknat den rätta ledaren. Därför fick den här gången det historiska ögonblicket fog för sig, när man upplevt orkesterns konsert. Orkestern har en dirigent som kan allt och vet att förmedla all visdom om orkesterspel till sina musiker.

DET ÄR MYCKET LYCKLIGT att Carl Rune Larsson tagit sig an denna Uppsalas Kammarorkester, som tillsvidare är en stråkorkester på sjutton medlemmar men som väl siktar mot en frekvensökning i fråga om instrumentvariation. Bara efter dessa tre månader av repetitionsarbete har orkestern nått en nivå som helt lämnat det amatörmässiga och sitter nu redan stadigt professionell i spelsäkerhet.

MAN FRAPPERADES av många positiva drag i detta stråkorkesterspel. Kanske främst den vackra, fylligt spänstiga klang som orkestern utvecklade i sitt samspel och så stämgruppers fint avvägda tonbildning, klar och homogen och disciplinerad till det yttersta i fraseringen. Musikanter med goda förutsättningar har här fått en verkligt intensiv skolning i en stråkorkesters kammarmusikaliska spel. Man fäste sig särskilt också vid den rikt skriftande nyanseringen med skön bärighet i de svagaste nyanser som var helt betagande. Ännu har kanske inte orkestern nått tillräcklig mättnad i fortet men de gavs också präktig must åt evolutionära partier.

CARL RUNE LARSSON är inte bara den rätte mannen på dirigentpallen med sin spänstiga, effektiva slagteknik och sin djupa orientering i partituret, han kan också föra in sin orkester i en repertoar som både har konstnärlig tyngd och pedagogisk framsyn. Nu spelades det i debutprogrammet ut både rokoko, impressionism, helsvenskt och nysvenskt i friska, säkra gestaltningar. Mozarts Salzburg-symfoni, denna utsökta lilla symfoniska lek, fick just den förtrollande charm den musiken har. Allt lätt och luftigt turnerat i stämmorna trots gnistrande snabba tempi i yttersatserna.

...

Ur Uppsala Nya Tidning 1968-12-09

....

DET SKA BLI INTRESSANT att få följa Uppsala kammarorkesters fortsatta verksamhet. Den måste - efter vad debuten lovade - bli lyckosam. Inte minst därför att hela musikskaran spelade med en avspändhet, naturlighet och glädje, som var mycket stimulerande. Den här gången har Uppsala stad satsat ordentligt, och staden har också satsat rätt.

ur Uppsala Nya Tidning 1968-12-10

Musik i Upplands kommande konserter

14 - 22 september, Konsertkarusellen, turné i Uppsala län

Maxida Märah

Arrangeras i samarbete med länets kommuner och föreningar. Turnéplan: www.musikiuppland.se

15 september kl 16.00 Konstakademien, Stockholm

16 september kl 16.00 Uppsala Konsert & Kongress, Sal B

Tidig och tidlös - Uppsala Kammarorkester

Gäster: Kristina Hammarström, mezzosopran och Björn Gäfvert, cembalo

Musik av barockens mästare Bach, Purcell och Vivaldi samt delar ur Piazzollas årstider.

27 september kl 19.00 Uppsala Konsert & Kongress, Stora sal

Konsertintroduktion kl 18.20 - 14.40

Fagott i fokus - Uppsala Kammarorkester

Giedrė Šlekytė, dirigent. Sebastian Stevansson, fagott

Raminta Šerkšnytė: *De profundis för stråkorkester*, Kim Hedås: *Signs för solofagott*

Carl Maria von Weber: *Fagottkonsert*, Georges Bizet: *Symfoni i C-dur*

6 oktober kl 16.00 Uppsala Konsert & Kongress, Restaurangen *fri entré*

Carte Blanche - Trio X

Hemliga gäster

Arrangeras i samarbete med Musikens Hus Vänner och Uppsala Konsert & Kongress

7 oktober kl 16.00 Uppsala Konsert & Kongress, Sal B

Drömmar om Böhmen - Linnékvintetten

Pierre Torwald, naturtrumpet

Musik av bl a Vejanovsky, Biber och Wagner

13 - 21 oktober Konsertkarusellen, turné i Uppsala län

Cinema - Linnékvintetten

Musik som inspirerat filmskapare

Arrangeras i samarbete med länets kommuner och föreningar. Turnéplan: www.musikiuppland.se

21 oktober kl 16.00 Uppsala Konsert & Kongress, Sal B

27 oktober kl 16.00 Konstakademien, Stockholm

Här och nu - Uppsala Kammarorkester

Musik av Tarrodi, Gubajdulina, Dean, Elgh

Musik i Uppland, Box 3106, 750 03 Uppsala, tel. 018-17 19 20, info@musikiuppland.se

Länsmusikchef: Peter Waldemarsson 018-17 19 33

Orkesterchef: Mona Gunnarsson 018-17 19 36, mona.gunnarsson@musikiuppland.se

Marknad/kommunikation: Veronika Savolainen 018-17 19 34, veronika.savolainen@musikiuppland.se

Foto: Christian Zacharias - Constanze Zacharias

- Följ Uppsala Kammarorkesters jubileumsår på facebook!
www.facebook.com/uppsalakammarorkester
- Se Musik i Upplands aktiviteter också via facebook, twitter och youtube.
www.musikiuppland.se

**MU
SIK**
I UPPLAND